

Išskirtinio grožio, subtilus ir rafinuotas kūrinys.

KAZUO ISHIGURO

GRAHAM
SWIFT

Motinių sekmadienis

Romanas

An illustration in a painterly style showing a woman from behind, leaning over a white sink. She is wearing a light-colored long-sleeved top and a striped skirt with green, pink, and white vertical stripes. Her hair is dark and pulled back. She is washing her face in a glass bowl filled with water. On the sink counter, there is a glass bottle and a smaller white bottle. The background is a deep blue with some lighter blue, misty or smoky patterns. The overall mood is quiet and contemplative.

baltos lankos

Graham Swift

Motinų sekmadienis

romanas

Iš anglų kalbos vertė Emilija Ferdmanaitė

baltos lankos

Buvo 1924 metų kovo 30-oji. Motinų sekmadienis. Milė turėjo motiną, kurią galėjo aplankyti. Bet Nivenų kambarinė turėjo viso labo laisvę ir puskroneę priedo. Paskui suskambo telefonas, staigiai sujaukdamas ankstesnius jos planus. Ne, iškylos nebus.

Ir tai tikrai buvo daugiausia, ko ji galėjo tikėtis, nes net jeigu ponas Polas ir panelė Hobdėj nedalyvautų Henlio pobūvyje, neatmestina galimybė, kad tą dieną jie vis tiek ketintų praleisti kartu. Ir tas klausimas tebebuvo atviras.

Abu jie turėjo automobilius, tą ji žinojo. Šiais laikais jų kilmės jaunuoliai galėjo sau tai leisti. Jos automobilį jis kartais pravardžiuodavo Emamobiliu. Juodu tai *tikrai* elgsis savo nuožiūra ir, jeigu aplinkybės susiklostys palankiai, turėdami noro galės pasinaudoti bet kuriuo iš dviejų paslaugiai ištuštintų namų. Kai pagalvoji, visoje grafystėje šią dieną gali būti kiek tik nori laikinai atlaisvintų namų, kuriuose būtų galima slapta susitikti. Kiek ji pažinojo Polą Šeringemą...

Būtent. Jis buvo pažįstamas ir sykiu svetimas. Kai kuriais atžvilgiais pažinojo jį geriau už bet ką – visada bus tuo tikra, – bet kartu žinojo, kad niekam nevalia sužinoti, kaip gerai jį pažįstanti. Tačiau pažinojo pakankamai, kad žinotų, jog kai kuriais atžvilgiais jis – nepažinus. Ji nežinojo, apie ką jis galvoja dabar, gulėdamas nuogas šalia jos. Dažnai pagalvodavo, kad jis apskritai negalvoja.

Ji nežinojo, kaip jis elgiasi būdamas su Ema Hobdėj. Ji nežinojo, kaip gerai Ema Hobdėj – panelė Hobdėj – jį pažįsta. Ji pati Emos Hobdėj nepažinojo. Kaipgi pažinos, jei matė vos kartą ar du? Žinojo, kad ji graži – kaip gėlė, sakytum. Ji buvo

iš tų moterų, kurios lyginamos su gėlėmis, o ir rengėsi gėlėtai drabužiais. Bet ji nė nenutuokė, kas, taip sakant, slepiasi po tomis gėlėmis. Iš kur jai žinoti? Polas apie ją kalbėti vengė, nors ir ketino ją vesti. Ir tai, nors ir liudijo, kad Polo Šeringemo ji visai nepažįsta, buvo guodžianti paslaptis.

Keista, bet, atrodo, kuo labiau artėjo Polo Šeringemo ir panelės Hobdėj vestuvės, tuo mažiau laiko jie praleisdavo vienas kito draugijoje. Ji buvo girdėjusi, kad nuotakoms ir jauniems neleidžiama matytis dieną (o gal tik naktį?) prieš vestuves, bet šis atvejis atrodė kaip išplėtota to ritualo versija ir tęsėsi jau kurį laiką. Jam tikrai derėtų labiau pasistengti vaidinant iš nekantrumo degantį būsimą vyrą.

Taigi jai į galvą atėjo frazė – frazė iš knygos, staiga įgijusi tikrą prasmę: „suplanuota santuoka“.

Tai buvo geriausia, ko ji galėjo tikėtis. Nors menkai te-guodė. Bet jeigu dėl kokios nors priežasties, gėlių ar pinigų, tas dalykas jam atrodė priimtinas, tuomet ši diena – šitaip ji mąstė dar tada, kai patiekė pusryčius, o ponas Nivenas prabilo apie pintines, – ši diena, prasidėjusi šitiek vilčių teikiančia saule, gali būti paskutinė galimybė. Tik nežinia – jam ar jai, ką jau ten jiems.

Bet kuriuo atveju ji rengėsi jį prarasti. O ar jis rengėsi prarasti ją? Ji neturėjo teisės tikėtis, kad jis viską vertina taip pat. Ar turėjo teisę manyti, kad jį praranda? Juk niekada ir neturėjo. Betgi taip, o taip – turėjo.

Ji nežinojo, koks jausmas jį prarasti, nenorėjo apie tai galvoti, nors prarasti vis tiek teks. Matyt, visa, apie ką ji galvojo tą Motinų sekmadienio rytą, tiekdamą kavą Bičvude, buvo

tai, kad jeigu jis šiandien teisingai išdėlios kortas, ji norėtų tomis kortomis sulošti su juo. Lašas vilties. O tada suskambo telefonas. „Ne ten pataikėte.“ Jos širdis suplazdėjo.

– Šutvė iškeliauja. Lieku vienas. Vienuoliktą valandą. Paradinės durys.

Jis kalbėjo keistai šnabždėdamas, tarsi mintyse regėtų jos keblią padėtį – ir praviras valgomojo duris. Tai buvo įsakymas, trumpas, griežtas įsakymas, apvertęs dieną aukštyn kojomis. Ji klausėsi ar apsimetė klausanti su mandagiu kantrumu, lyg kokios užsiplepėjusios skambintojos, kuri dar nesuprato supainiojusi numerį.

– Labai apgailestauju, ponია, bet jūs ne ten pataikėte.

Kokia įgudusi ji tapo per tuos septynerius metus. Apsimestinai „apgailestaudama“. Ir kituose reikaluose. Bet jai vis dar reikėjo tai suvirškinti: jie, vieni du, tuščiame name. To dar niekada nebuvo. Paradinės durys. Niekada ir niekur jos neįleisdavo pro paradines duris. Nors kadaise, pačioje pradžioje, tai būtų galėję reikšti vienintelę jam priimtina susitikimo formą.

– Nieko tokio, ponია.

Ponas Nivenas, triaukšdamas skrebutį su uogiene, tikriausiai nenugirdo viso jos nepriekaištingo pasirodymo.

– Supainiojo numerį, – paaiškino ji. O tada jis davė jai puskroneę.

Jeigu tik jis žinotų, kokių dalykėlių ji yra dariusi su Polu Šeringemu – Polui Šeringemui – taip, vos už šešis pensus, kartais net mažiau. O paskui, neilgai trukus, už dyką, visiškai nemokamai, abipusiam susidomėjimui sandėriu panaikinant bet kokią poreikį pirkti.

Nors, būdama aštuoniasdešimties ar devyniasdešimties, paprašyta, kaip kartais jos prašydavo netgi duodant viešą interviu, prisiminti jaunystės metus, ji jautė, kad galėtų teisėtai pareikšti (nors, žinoma, niekada to nepadare), kad viena ankstyvųjų jos tarnybų – kekšė. Našlaitė, kambarinė, kekšė.

Jis nukratė pelenus į peleninę, puošiančią jos pilvą.

Ir slapta meilužė. Ir slapta draugė. Sykį jis jai prisipažino: „Džei, tu mano draugė.“ Pasakė tai taip reikšmingai. Jai net galva apsisuko. Niekas jos taip nevadino, ir dar taip ryžtingai, tarytum teigtų, kad neturi jokio kito draugo, apskritai tarytum tik dabar būtų supratęs, kas yra draugas. Ir apie šį naują atradimą ji niekam negalėjo prasyti.

Jai svaigo galva. Jai buvo septyniolika. Ji nustojo būti kekše. Draugė. Gal ir geriau nei meilužė. Ne tai, kad žodis „meilužė“ tuo metu būtų egzistavęs jos skurdžiame žodyne ar netgi mąstyme. Bet meilužių ji dar turės. Oksforde. Turės jų daugybę ir tuo didžiuosiu. Tik tai keli iš jų bus draugai?

O Ema Hobdėj, būsima nuotaka, ar ji buvo jo draugė?

Šiaip ar taip, šiedu draugai, o gal net meilužiai, o gal tiesiog jaunas ponas Polas ir naujoji Bičvudo kambarinė, kurią jis vieną dieną pastebėjo Taitertono pašte, kartu išdarinėjo įvairiausius dalykėlius – įvairiose slaptose vietelėse. Jų namus skyrė vos mylia, jeigu rinkdavaisi aplinkkelius, ir būtinai kirsdavai sodą. Šiltnamis ir nebenaudojama arklidžių dalis – tik

dvi iš jų slėptuvių. Ir tais dalykėliais jie užsiėmė vedami keistai patikimos nuojautos – ją vargiai būtų galėjęs pavadinti tvarkaraščiu, – kuri ilgainiui tapo įpročiu, tikrų draugų telepatija. Tarsi viskas visada susiklostydavo atsitiktinai, nors jie žinojo, kad taip nėra.

Vadinasi, jie iš tikrųjų buvo meilužiai?

Kad ir kaip ten buvo, jų eksperimentus lydėjo tokia įtampa ir keista rimtis ar bent jau suvokimas, kad jie daro kažką neleistina (visas pasaulis aplinkui skendėjo gedule), jog buvo būtina savotiška atsvara: krizenimas. Iš tiesų kartais atrodydavo, kad priversti vienas kitą krizenti ir yra tikrasis jų tikslas – tikslas, reikia pasakyti, pavojingas, nes dar vienas svarbus veiksnys buvo tas, kad jie jokių būdu negalėjo išsiuoti.

O nuostabiausia buvo tai, kad net dabar su tom rafinuotom ir pasipūtėliškom jo manierom, tuo sidabrinium portsigaru krizenimas niekur nebuvo dingęs, jis tebeglūdėjo viduje. Net dabar, kai jie buvo tapę prityrusiais, nedvejojančiais, rimta-veidžiais žinovais, jaučiančiais priklausomybę nuo to, kuo užsiima. Kartais jis vis tiek ištrūkdavo be įspėjimo, be paaiškinimo, iš po nugalintos jo išorės – sprogstamas kakofoniškas krizenimas, tartum sueižėjus klišei.

Bet dabar jis buvo nuogas, nebuvo klišės, kurią galėtum suskaldyti. Ir ko jam krizenti? Tai buvo paskutinė jų diena.

Dviračiu ji lėkė iš Bičvudo į Aplį. Tiesa, kadangi ponas ir ponია Nivenai dar nebuvo išvykę, ji pasistengė, kad jie nepastebėtų

nei jos skubos, nei to, kad dviratis nukreiptas Aplio kryptimi. Išvažiavusi pro vartus, ji lyg niekur nieko pasuko į dešinę, ne į kairę. Tačiau paskui, dar dusyk pasukusi už kampo, padidino greitį.

Artėdama prie Aplio, padarė tai, ko dar niekada nebuvo dariusi. Prie namo nusigavo ne įprastu šalutiniu keliu, einančiu lygiagrečiai sodo takeliui, – dviratį paslėpusi gerai pažįstamame gudobelių tankumyne ir toliau atsargiai žingsniuodama pėstute. Šį kartą ji atmynė pagrindine gatve, drąsiai įvažiavo pro Aplio vartus ir pasuko tiesiai namo link pro eilėmis susodintas liepas ir narcizų verpetus.

Jis pats buvo jai nurodęs – įsakęs – taip elgtis. Paradinės durys. Ir tik prasukusi pro vartus ji pagaliau suvokė, kokią nepaprastą, precedento neturinčią dovaną gavo, – taip, tai iš tiesų buvo *jos* diena. Paradinės durys! O jam tikriausiai norėjosi stebėti ją tai darant, nes vos tik jai spėjus sustabdyti dviratį prieangyje paradinės durys ar, tiksliau, vienos iš jų, nes aukštų, įspūdi darančių, žvilgių juodų durų būta dvejų, atsidarė tarsi per stebuklą, savaime.

Ji tiksliai nežinojo, nors netrukus sužinos, kad jo miegamojo langas žvelgia į žvyrkelį. Ji būtų galėjusi akies krašteliu jį pamatyti, jei tik būtų ieškojusi, pravirame antro aukšto lange. Šiaip ar taip, vis tiek tuoj pamatė – žengiantį pro, regis, savaime atsidariusias duris, kad būtų jos pavadintas ponias, o ji būtų jo pavadinta protinga. Ji skubiai atrėmė dviratį į fasadinę namo sieną. Vestibiulis buvo iškljuotas šachmatinėmis juodomis ir baltomis plytelėmis. Švytėjo skaisčiai baltos gėlės.

– Brangiosios mano mamos orchidėjos. Bet mes čia ne tam, kad jomis grožėtumės.

Ir jis nusivedė ją – tiksliau sakant, nuvairavo stumdamas iš nugaros – laiptais į viršų.

Paskui atėjo jos eilė būti vadinamai poniai, nes, vos jiems atsidūrus miegamajame, jis kone tuoj pat puolė ją nurenginėti, nes niekada nebuvo to daręs ar, tiksliau tariant, niekada neturėjo progos tai padaryti. Galbūt netgi galima griežtai pasakyti, kad jis *niekada* nebuvo jos „nurenkęs“?

– Nesimuistyk, Džei. Stovėk ramiai.

Jis tarsį norėjo, kad ji nejudėtų, stovėtų, ir tiek, kol jo pirštai viską paeiliui atsegs ir atriš, leisdami nukristi ant žemės. Labai panašiai ir ji kartais, ponios Niven pavargusiu balsu paprašyta, „atsagstydavo“ savo šeimninę. Išskyrus tai, kad, reikia pripažinti, tos užduoties jis ėmėsi su nuolankumu, kurio ji niekada nerodydavo poniai Niven. Tarytum nuimtų šydą. Ji niekada to nepamirš.

– Nejudėk, Džei.

Tuo metu ji galėjo dairytis po šį nepaprastą kambarį, kuriame iki tol niekada nebuvo buvusi. Tualetinis stalelis su trigubu veidrodžiu, apverstas niekniekiais – daugiausia sidabriniais. Krėslas, apmuštas dryžuotu gobelenu, – auksiniai ruoželiai kreminiame fone. Panašiai margintos ir iki galo attrauktos, tykiai siūbuojančios užuolaidos (o jis tuo metu ją nurenginėja!). Atviras langas. Kilimas, pilkšvai melšvas, tarytum saulės nutviekstas cigaretės dūmas, – į kambarį plūdo saulė. Lova.